

Бойко Тетяна Леонтіївна,
аспірант кафедри економіки
підприємств ДВНЗ «КНЕУ
імені Вадима Гетьмана»

Boyko Tetyana,
postgraduate student, KNEU
named after Vadym Hetman,
enterprise economy department,
Ukraine

**ОЦІНЮВАННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**EVALUATION OF THE
INTELLECTUAL POTENTIAL
OF TELECOMMUNICATION
COMPANIES**

Анотація. Досліджено необхідність оцінювання інтелектуального потенціалу підприємства. У рамках проблематики описано методику розрахунку економічної доданої вартості та оцінено на основі показника інтелектуальний потенціал телекомунікаційних підприємств України.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, оцінювання, економічна додана вартість EVA

Summary. The necessity of intellectual potential evaluation is analyzed. In this context the technique of EVA (economic value added) calculation is shown. Based on EVA intellectual potential of Ukrainian telecommunication companies is evaluated.

Key words: intellectual potential, evaluation, economic value added EVA

В умовах поступового переходу до нового типу економіки значну увагу управлінців привертають проблеми формування та ефективного використання потенціалу підприємства, особливо його інтелектуальної складової як основи інформаційного та інноваційного забезпечення результативності діяльності у довгостроковому періоді. У свою чергу, посилення ролі інтелектуального потенціалу в досягненні стійких конкурентних переваг зумовлює об'єктивну зацікавленість в обґрунтуванні теоретичних основ його вимірювання та оцінки.

Проблематиці інтелектуального потенціалу присвячені дослідження іноземних і вітчизняних науковців — К.-Е. Свейбі, Е. Брукінг, Л. Едвінссона, Й. Рууса, Б. Лева, Р. Холла, Дж. Барні, О. Бутнік-Сіверського, В. Геєця, Г. Швиданенко, О. Кендюхова та ін. Разом з тим, ученими досі не розроблено єдиної позиції з трактування сутності категорії «інтелектуальний потенціал», методики його оцінювання та моделі ефективного управління.

На сьогодні існує багато підходів до оцінювання інтелектуального потенціалу, запропонованих як науковцями-теоретиками,

так і практиками, зокрема фахівцями консалтингових компаній. Таке різноманіття викликане відмінностями у застосованих принципах оцінювання, одиницях вимірювання, показниках (кількісні чи якісні) і кінцевих цілях діагностики.

Найузагальненіше розуміння про використання інтелектуального потенціалу підприємства у конкретний період часу може бути представлено завдяки показнику доданої економічної вартості EVA, який, фактично, є методом оцінки економічного прибутку [2]. Додатне значення показника означає перевищення величини використаного потенціалу над витратами для його формування та реалізації, в основному завдяки інтелектуальній складовій.

Відповідно до методики, економічна додана вартість розраховується як [1]:

$$EVA = NOPAT - IC \cdot W, \quad (1)$$

де EVA — економічна додана вартість, IC — залучений капітал, $NOPAT$ — чистий операційний прибуток, $WACC$ — середньозважена вартість капіталу.

Середньозважена вартість капіталу визначається за формулою:

$$WACC = COE \frac{E}{E + D} + COD \cdot (1 - t), \quad (2)$$

де COD — вартість позикового капіталу, E — середня величина власного капіталу, D — середня величина позикового капіталу, t — ставка податку на прибуток.

Вартість власного капіталу визначимо за моделлю ціноутворення активів CAPM:

$$COE = r_f + \beta \cdot (E(r_m) - r_f), \quad (3)$$

де r_f — безризикова ставка доходності, β — коефіцієнт чутливості активу до зміни ринкової доходності, — $E(r_m)$ очікувана доходність ринкового портфелю, $(E(r_m) - r_f)$ — премія за ризик вкладення в активи.

Безризикова ставка доходності та премія за ризик визначаються за статистичними даними кожної країни. Коефіцієнт β розраховується за його значенням для конкретного виду діяльності та структури капіталу підприємства за формулою Хамади:

$$\beta = \beta_u \cdot (1 + (1 - t)) \cdot \frac{D}{E}, \quad (4)$$

де β_u — коефіцієнт чутливості в середньому за сферою діяльності без врахування структури капіталу.

Вартість позикового капіталу визначається як відношення фактично виплачених відсотків до середньої величини позикового капіталу:

$$COD = \frac{1}{D} \cdot 100\% . \quad (5)$$

Практичне застосування показника можливе до будь-якої сфери діяльності, проте особливо доцільним буде для інноваційних і наукомістких напрямків. Таким видом діяльності можна вважати сферу телекомунікацій, яка упродовж десятиліть залишається одним із пріоритетних напрямків економіки України, основою інноваційної складової сталого розвитку і конкурентоспроможності держави, її інтеграції у глобальне інформаційне суспільство.

У 2013 році підприємства «Київстар» і «МТС Україна» отримали позитивний результат від використання інтелектуального потенціалу. У той же час, по «Укртелекому» спостерігається від'ємний чистий ефект, що свідчить про недостатню ефективність управління інтелектуальним потенціалом.

Таблиця 1

**ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ У 2013 р.
(розраховано автором за даними [4, 5])**

Показник	ПрАТ «Київстар»	ПрАТ «МТС Україна»	ПАТ «Укртелеком»
Коефіцієнт β	0,57	0,57	0,57
Ставка податку на прибуток, %	19	19	19
Очікувана доходність ринкового портфелю, %	16,25	16,25	16,25
Безризикова ставка доходності, %	5	5	5
Позиковий капітал (середньорічне значення), тис. грн	0	0	2 728 471
Власний капітал (середньорічне значення), тис. грн	10 883 270	7 365 297	5 264 044

Показник	ПрАТ «Київстар»	ПрАТ «МТС Україна»	ПАТ «Укртелеком»
Фінансові витрати (виплачені відсотки), тис. грн	0	0	418 180
Середньозважена вартість капіталу WACC, %	11,4	11,4	14,5
Чистий прибуток, тис. грн	3 779 592	2 708 271	138 860
НОРАТ, тис. грн	3 779 592	2 708 271	557 040
EVA, тис. грн	2 537 539	1 867 707	– 603 619

Отже, інтелектуальний потенціал є важливим чинником довгострокового успіху підприємства. Максимізації рівня чистого ефекту від використання інтелектуального потенціалу підприємства на практичному рівні потребує подальшої розробки чітких теоретико-методологічних підходів до його оцінювання та виміру.

Література

1. Коупленд Т. Стоимость компаний. Оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин. — М.: Олімп-бізнес, 2005. — 576 с.
2. Молодчик М. А. Интеллектуальный капитал компании: диагностика и подходы к управлению: учеб. пособие / М. А. Молодчик. — Пермь: Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2012. — 219 с.
3. Чуприна О. О. Методологічні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу / О. О. Чуприна, К. С. Чуприн // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». — 2013. — № 3 (14). — С. 22—34.
4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://smida.gov.ua/>
5. Betas by Sector [Electronic Resource]. — Mode of access: URL: http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/datafile/Betas.html
6. Sveiby K.-E. Methods for Measuring Intangible Assets. Updated 27 April 2010. — Mode of access: URL: <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>